

Грудень 1995 року. Україна, країни «Великої сімки» та Комісія Європейського Союзу підписали меморандум, відповідно до якого почалася підготовка програми повного закриття станції.

15 грудня 2000 року. Чорнобильську атомну електростанцію повністю зупинено.

Березень 2004 року. Євро-

Хроніка Чорнобильської катастрофи

26 квітня 2021 року виповнилося 35 років з того дня, коли настала ядерна катастрофа на Чорнобильській атомній електростанції. Ця катастрофа стала найбільшою за всю історію ядерної енергетики за кількістю загублених і потерпілих від її наслідків людей та за економічними збитками.

Квітень 1970 року. Початок будівництва Чорнобильської АЕС.

Грудень 1977 року. Запущено в експлуатацію перший блок Чорнобильської АЕС.

28 березня 1984 року. Введено на повну потужність четвертий енергоблок Чорнобильської АЕС. Він вважався найсучаснішим, але до катастрофи пропрацював лише два роки.

26 квітня 1985 року приблизно о 01:23 на четвертому енергоблоці стався вибух. На цей момент у реакторі було близько 200 т урану. Внаслідок аварії було зруйновано обшивку, через відсутність захисної оболонки у повітря здійнялися 60 т радіоактивних речовин. Відразу після вибуху реактора радіонукліди були викинуті на максимальну висоту – до 10 км.

Ще 2 дні керівництво колишнього СРСР інформацію про цей вибух від світу приховувало.

Радіоактивна хмара, що утворилася після вибуху, накрила не лише Україну, Білорусь та Росію, які розташовані поблизу ЧАЕС, але й частину колишньої Югославії, Болгарії, Греції, Румунію, Литву, Естонію, Латвію, Фінляндію, Данію, Норвегію, Швецію, Австрію, Угорщину, Чехословаччину, Нідерланди, Бельгію,

Польщу, Швейцарію, Німеччину, Італію, Ірландію, Францію (разом з Корсикою), Британію та острів Мен...

Пожежа на енергоблоці тривала 10 днів. Остаточко графіт перестав горіти лише 10 травня.

30 співробітників АЕС загинули внаслідок вибуху або гострої променевої хвороби протягом кількох місяців з моменту аварії.

8,5 мільйона жителів України, Білорусі, Росії отримали в найближчі після аварії дні значні дози опромінення.

3 травня по грудень 1986 року над четвертим енергоблоком було зведено бетонний саркофаг – об'єкт «Укриття».

До кінця літа 1986 року з 81 населеного пункту України було евакуйовано 90 784 особи. У 1986-1987 рр. для переселенців побудовано 23 000 будинків, 15 000 квартир, гуртожитків, 800 закладів соціальної та культурної сфери.

2293 українських міст, селищ і сіл, населення яких складало понад 2,6 мільйона людей, виявилися забрудненими радіоактивними нуклідами.

Ліквідаторами аварії, які боролися з вогнем і розчищали завали, стали понад 600 тисяч осіб.

З 26 квітня по жовтень 1986 року Чорнобильська АЕС не працювала. У жовтні 1986-го 1-й і 2-й енергоблоки було знову введено в експлуатацію; у грудні 1987 року відновив роботу 3-й. 4-й енергоблок, звісно, не запускали.

1991 рік. На другому енергоблоці сталася пожежа, внаслідок якої було заблоковано роботу цього реактора.

пейський банк реконструкції та розвитку оголосив тендер на проектування, будівництво і введення в експлуатацію нового саркофага зруйнованого 4-го енергоблоку ЧАЕС. Побудований до листопада 1986 року саркофаг (об'єкт «Укриття») над четвертим енергоблоком, що вибухнув, поступово руйнувався. Небезпека, в разі його обвалення, передусім визначалася тим, як багато радіоактивних речовин знаходиться всередині.

Квітень 2012 року. Початок спорудження нового безпечного конфайнменту, або як його скорочено називають НБК, який має форму велетенської арки, що накрила старий об'єкт «Укриття». Через великі розміри, НБК довелося будувати двома частинами, які були підняті та успішно з'єднані 2015 року. Всередині арки НБК було встановлено кран для демонтажу старого саркофага і залишків четвертого енергоблоку.

29 листопада 2016 року. Відбулося завершення насування арки над 4-м енергоблоком.

Вересень 2019 року. Будівництво НБК офіційно завершено.

24 квітня 2020 року. Новий безпечний конфайнмент переведено у режим пробної експлуатації. Під час пробної експлуатації практично все обладнання і системи НБК працювали у проектному режимі протягом 72 годин і надійно виконували свої функції.

24 липня 2020 року. Розпочато дослідно-промислово експлуатацію першого пускового комплексу нового безпечного конфайнменту (НБК). Проектний термін експлуатації НБК – 100 років. Його будівництво обійшлося в 1,5 млрд євро, які збирав міжнародна спільнота. При цьому понад 700 млн євро сягнув внесок Європейського банку реконструкції та розвитку.

Нині в зоні відчуження, де через істотне та катастрофічне забруднення повітря, ґрунтів і вод заборонено оселятися людям, живуть близько 400 видів тварин, птахів і риб, налічується 1200 видів флори, 60 з яких занесені в Червону книгу України, а 20 є рідкісними...

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Великдень святкують в різний час

3-поміж релігій найбільш кількісне у світі християнство. За даними Британіки, приблизно 2,2 млрд людей (32% від загальної чисельності людства) сповідують християнство, 1,6 млрд (відповідно, 23%) – іслам, 1 млрд (15%) – індуїзм, 500 млн (7%) – буддизм, і 14 млн (0,2%) – юдаїзм.

Римо-католики і православні дотримуються різних пасхалій. Тому і в цьому році вони святкували Великдень в різний час (4.4.2021 р. римо-католики і 2.5.2021 р. православні). Ще до

того під знаком пандемії коронавірусу COVID-19.

Якщо християни не дійдуть згоди, то Великдень римо-католики і православні будуть спільно святкувати хіба що 20 квітня 2025 року, 16 квітня 2028 р., 13 квітня 2031 р., 9 квітня 2034 р., 5 квітня 2037 р., 25 квітня 2038 р., 21 квітня 2041 р., 9 квітня 2045 р. або 5 квітня 2048 року. У всі інші роки різниця у пасхалії складає один або п'ять тижнів.

-мі-

Шановні друзі,

у ці святкові дні Світовий Конгрес Українців щиро вітає всіх українців і друзів України у всьому світі зі світлим святом Воскресіння Христового.

Єднаймося в молитві за здоров'я й безпеку наших близьких та за справедливий мир і добробут в Україні. Згадаймо в молитві відважних захисників Батьківщини на передовій, духовенство, громадських провідників та добровольців, державних службовців та особливо медиків, які віддано стоять на захисті нашого здоров'я під час пандемії.

У часи нових викликів Світовий Конгрес Українців єднає наші світові громади в допомозі тим, хто цього потребує, продовжує підтримувати Україну та надалі розбудовує міжнародну підтримку українського народу в боротьбі з російською агресією.

Незабаром тридцять років відновлення незалежності України. Пам'ятаймо, де б ми не жили, пишаємося, що ми один український народ, який продовжує підтримувати один одного.

Світовий Конгрес Українців бажає Вам і Вашим близьким радісного та світлого Великодня!

Христос Воскрес! Воістину Воскрес!

«Старинчанка» видала репертуарний збірник

З друку вийшов «Репертуарний збірник Фольклорної групи Старинчанка».

Як відомо, жителі семи сіл Старинської долини були змушені покинути свої будинки через будівництво водосховища Старина. Їхні традиції зберігає Фольклорний колектив «Старинчанка» в Снині.

Збірник містить 100 пісень з репертуару групи. В кожній пісні є ноти, спрощена фонетична нотація тексту латинкою та азбукою. Пісні походять в основному з регіону Верхньої Цірохи, але є

також пісні, взяті та адаптовані з інших регіонів Східної Словаччини та Карпат. Основна частина книги доповнена текстом про історію групи, її репертуар, поясненнями до запису пісень.

Збірник уклала Мгр Анна Фундак, вчителька Основної школи мистецтв у Снині, з якою «Старинчанка» має багаторічну співпрацю. Гарантом проекту є Мгр Йосиф Фундак, етнограф Вигорлатського музею в Гуменному.

-р-

У малих селах закривають поштові відділення

У Східній Словаччині з квітня майже 30 кам'яних відділень пошти було закрито, особливо в менших селах. Керівництво пошти визнає, що це ще не остаточне число. Це один із кроків, яким повинна йти модернізація застарілої структури Slovenskej pošty.

Ліквідація пошти у менших селах, особливо в Пряшівському краї, тяжко лягає особливо на плечі пенсіонерів, які звикли до традиційних поштових послуг. Пошта пробує переходити на різні альтернативи, такі як

контрактні перевезення, менші пакунки або мобільна пошта. Пробують також з вечірньою доставкою пошти.

Як сказав для преси директор пошти Мартин Липтак, процес оптимізації мережі філій пошти розпочався у 2019 році, коли було скасовано 40 поштових відділень. Із загальної кількості 2890 сіл Словаччини пошта працює у 1372 з них, що становить 47%. У всіх інших селах поштові послуги надаються вже іншим способом.

-р-

Повернення до питань мови

Наприкінці 2020 року з друку вийшла книжка Йосифа Шелепця «Історія дослідження південнокарпатських українських говорів» (Пряшів, 2020 р., 186 стор., ISBN 978-80-570-261-7). Йдеться про роботу, яка була написана ще в 1970 році в рамках аспірантського навчання на Філософському факультеті Карлового університету в Празі. Як зазначено в книжці, через заборону компартійних органів захищати її вона лежала в рукописі.

Й. Шелепець наголошує, що перші дослідження появилися на початку XIX століття. Першорядну роль в ознайомленні слов'янського світу з мовою південнокарпатських українців відіграли роботи Павла Йозефа Шафарика, Ізаїла Срезневського та Якова Головацького.

До Першої світової війни найбільший внесок у дослідження південнокарпатських українських говорів зробив чеський вчений Франтішек Пастрнек,

Музейна колекція на ділянці історії мистецтва почала будуватися на початку 1960-х років і станом на 30 грудня 2015 року вона представляла 4 502 штуки артефактів, зареєстрованих під 3256 інвентарними номерами. За характером музейні предмети ми можемо розділити на дві основні групи, а саме колекції сакрального та колекції світського характеру.

До артефактів сакрального характеру належать окремі ікони, царські врата, хрестики та хрести, свічки, чаші, церковні хоругви, плащенниці, кадильниці, кропивниці, фрагменти з обрамлення ікон чи архітектури іконостасів та сакральні скульптури.

Колекції світського мистецтва складаються в основному з творів вільного мистецтва та меншою мірою з декоративно-прикладного мистецтва. Твори вільного мистецтва походять із галузі живопису, графіки, малюнку та скульптури, і їх можна розділити на такі групи: твори засновницького та повоєнного покоління образотворчого мистецтва українців Словаччини, включаючи художників-непрофесіоналів української національності; роботи українських художників, які ще в період Австро-Угорщини внаслідок подій Першої світової війни, події після більшовицького перевороту в 1917 р. та окупації української території Польщею та Росією в 1919-1920 рр. потрапили до Чехословаччини, особливо Праги і залишилися

а також Олексій Соболевський, Олександр Потєбня та Олексій Шахматов, які «виробили чіткі лінгвістичні критерії опису

Історія дослідження південнокарпатських українських говорів
Йосиф Шелепець

мови та такі самі критерії дослідження мовних явищ із словацько-українського мовного пограниччя». Із робіт інших мовознавців на високому теоретичному рівні стояли роботи

норвезького дослідника Олафа Броха, автора монографії «Угроська говірка села Ублі (Земплийського комітату)».

Велику увагу автор присвячує дослідженням Івана Панькевича. У цьому зв'язку Й. Шелепець зазначає: «Іван Панькевич написав найбільшу кількість діалектологічних робіт та неперевершено і досі працює «Українські говори Підкарпатської Русі і суміжних областей».

Поряд з Іваном Панькевичем плідно працювали на полі вивчення південнокарпатських українських говорів Георгій Геровський, Йозеф Віра, Здзіслав Штібер. Особливих успіхів було досягнуто дослідниками у післявоєнний період. Серед них особливо вклад Йосипа Дзенделівського.

Значний внесок у справу вивчення виконали Василь Латта, а з празьких дослідників – Олдржих Лешка, Ярослав Мораєць, Андрій Куримський.

Останніми роками з-під пе-

ра Й. Шелепця вийшли книги «Олександр Духнович. Творчість» (2016), «Із процесів взаємодії і взаємопізнання» (2019) про словацько-українські літературні і культурні зв'язки.

На цьому місці зазначмо, що кафедра української мови і літератури ФФ УПІШ, членом якої певний час був Й. Шелепець, на той час становила потужний осередок мовознавчих і літературознавчих досліджень.

На жаль, саме ця кафедра зазнала чи не найбільшої руйнації з-поміж всіх, які стояли при народженні в Пряшеві вищого шкільництва українців Словаччини. Й. Шелепець став одною з перших жертв політичних чисток. Згодом прийшли дальші. Їх мета – деградація українознавства на сході Словаччини і маргіналізація досягнень українців Словаччини на ниві науки.

-мі-

Мова рідна

Мова рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
А лиш камінь має.

У тій мові ми співали,
В ній казки казали,
У тій мові нам минувшість
Нашу відкривали.

Як ту мову мож забути,
Якою учила
Нас всіх ненька говорити,
Ненька наша мила?

Ой, тому плакайте, діти,
Рідненькую мову,
І учіться говорити
Своїм рідним словом!

Як ту мову мож забути?
Таж звуками тими
Ми ж до Бога мольби слали
Ще дітьми малими;

Мова рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
А лиш камінь має.

Сидір ВОРОБКЕВИЧ.

Мистецтво – для дальших генерацій (1) Художні колекції СНМ – Музею української культури у Свиднику з точки зору етнічної приналежності

там діяти коротший чи довший проміжок часу; роботи представників Закарпатської школи живопису, яка була сформована в 20-30-х роках минулого століття в Ужгороді, та роботи представників повоєнного покоління закарпатоукраїнського образотворчого мистецтва, включаючи представників образотворчого мистецтва радянської України та сьогодишньої Незалежної України; роботи представників словацького образотворчого мистецтва; роботи художників – громадян Чехії, Польщі, Угорщини, Німеччини та Болгарії, а останній набір творів – це твори художників, походження чи авторство яких досі невідомі.

У 1960-1963 роках, коли місцем знаходження музею було село Красний Брід поблизу Меджилабірців, було зареєстровано 168 одиниць колекції. Першим зареєстрованим предметом колекції є картина під назвою «Дорога з Токаїка», 1949 рік, темпера, 53x76 см, отримана від народного художника Ореста Дубая.

У той період музейна колекція також збагатилася набором з 52 одиниць колекційних предметів. Це дерев'яні статуєтки та різні дерев'яні декоративно-вжиткові предмети, з яких найчисленнішу

групу складає 31 дерев'яна декоративна тарілка та піднос, що прикрашені технікою різьблення із використанням рослинних, зооморфних та антропоморфних мотивів. Творцями цих дерев'яних витворів мистецтва були українські вояки, які були інтерновані під час Першої світової війни у таборі в Раштадті (Німеччина). Ці предмети, найімовірніше, потрапили до Музею визвольної боротьби України в Празі (1925 – 1945) і після припинення діяльності цього музею, коли будівля музею була зруйнована 14 лютого 1945 року під час бомбардування Праги, через 18 років стали частиною колекції СНМ – Музею української культури у Свиднику. З Музею визвольної боротьби України в Празі, ймовірно, походять також портрети видатних представників історії України – Володимира Великого, Данила Галицького, Івана Мазепи, Федора Корятовича, гетьмана Орлика, Михайла Грушевського, Івана Франка, Івана Котляревського, Лесі Українки та 14 портретів Тараса Шевченка.

До групи художніх творів українських авторів, що діяли у Чехословаччині та особливо Празі, також входять твори Павла Громницького – це найбільша колекція його творів мистецтва, що складається з 26 штук; творчість Василя Касіяна, якого портрет Івана Франка зберігається в музеї, а далі це цикл 13 графічних робіт на соціальну тематику 20-х років; 172 твори мистецтва українського емігранта у Празі – художника-графіка, портретиста та ілюстратора Юрія Вовка.

У 90-х роках XX століття у колекцію було зареєстровано мистецьку спадщину українського модерніста Івана Кульця. Після художньої спадщини народного художника Дезидерія Миллого, це друга за цінністю спадщина, яка разом з рельєфом «Натюрморт з гітарою» (придбаним

окремо в 1980 р.) представляє 229 творів мистецтва, включаючи підготовчий матеріал, тобто етюдні, зарисовки та ескізи. Вище зазначена художня спадщина була подарована музею в 1979 році однією з учениць І. Кульця Анежкой Ржечинською.

З етнографічної точки зору до групи мистецьких творів українських художників, що діяли у Чехословаччині, також входить цінний набір із 75 гіпсових статуй А. Ф. Джулинської-Булик, які документують український народний одяг окремих українських районів та регіонів. До цього першого набору робіт також входять твори інших українських художників: Василя Петрука, Сергія Мака, Костя Стаховського, Ніни Левитської, Марії Лошак, Михайла Бринського, Олени Мандич, Віктора Цимбала, Катерини Антонович та колекція вже згаданих декоративно-вжиткових предметів українських народних майстрів, інтернованих в німецькому таборі Раштадт.

Згаданий набір декоративно-вжиткових предметів значно збагачений роботою двох талановитих українських народних різьбярів, що теж жили та працювали у Чехії, Мануїла Смеречанського та Івана Гнатюка. Це різні дерев'яні предмети, такі як тарілки, цукернички, коробочки, табакерки, пудернички, сокирки тощо. Від Мануїла Смеречанського музей зберігає 74 предмети, що були придбані в 1966, 1977, 1988 рр., а від Івана Гнатюка – 23 штуки, які музей придбав в 1963 та 1966 рр. Різниця між декоративно-вжитковими предметами М. Смеречанського та І. Гнатюка поля-

гає в різній техніці оздоблення. Тоді як М. Смеречанський, крім різьблення, використовує техніку інкрустації з використанням природного кольору різних порід деревини, дрібних кольорових намистин, роговин, металів і перламутрів, І. Гнатюк техніку різьби поповнює поліхромією.

У першій половині 60-х років XX ст. були покладені основи не лише фонду українського емігрантського мистецтва в Чехо-

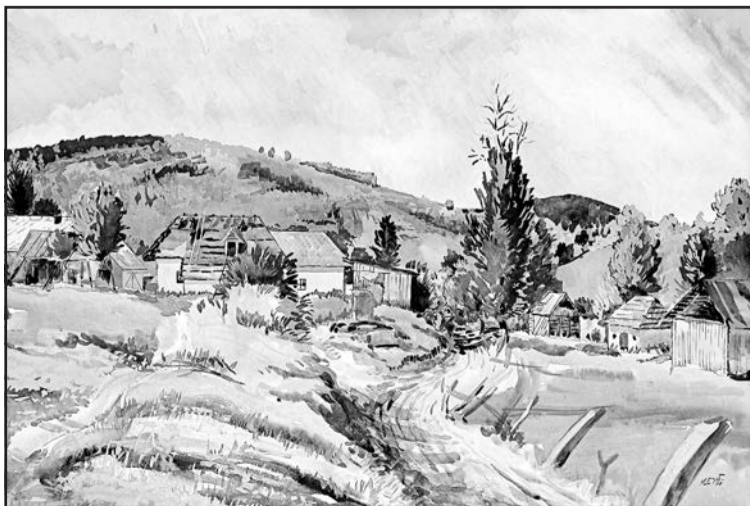

▲ Василь Касіяна, Мати вмирає, 1926 р., дереворит.

словаччині, а також основи колекції засновницького та повоєнного покоління образотворчого мистецтва українців Словаччини, представників Закарпатської школи живопису, набір іконографічних пам'яток та основи колекції словацького образотворчого мистецтва.

Колекція засновницького та повоєнного покоління образотворчого мистецтва українців Словаччини складається з творів Дезидерія Миллого, Єви Бісс, Михайла Дубая, Ореста Дубая, Степана Гапака, Івана Нестора Шафранка, Миколи Діця, Андрія Галя, Юрія Креслика, Йосифа Тулика, Миколая Роґовського, Михайла Чабали, Миколи Черниша, Миколи Федьковича, Юрія Гавули, Івана Халчака, Андрія Смоляка, Прокопа Колісника, Станіслава Кича, Тетяни Житняк, Надії Ждиняк, Мілана Карамана, Павла Михаліча та ін.

Ладислав ПУШКАР.

▲ Орест Дубай, Дорога з Токаїка, 1949 р., темпера.

Людство здавна страждало від різних хвороб та епідемії. Часом траплялися і широко-масштабні пандемії, які раптово і масово поширилися на великій території. Найвідоміші – це чума (mor), холера (cholera) та грип (chrípka).

Чума в середні віки

Чуму спричиняла бактерія *Yersinia pestis* – названа на честь швейцарського лікаря Александра Єрсіна, який відкрив її в 1894 році. Її носієм була блоха з Єгипту, яка паразитувала на потканках – щурах. Чума була бу-

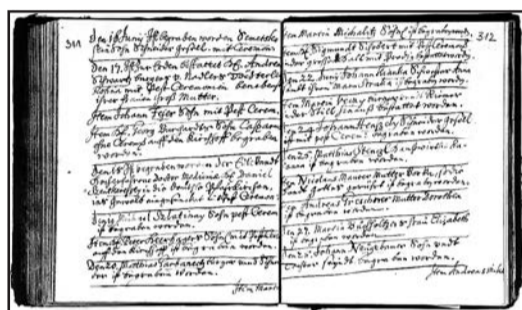
▲ Скульптура IMMACULATY в Пряшеві.

ЕПІДЕМІЇ В НАШІЙ ІСТОРІЇ

бонною, вражаючи лімфатичні вузли або легені, коли бактерія потрапляла в легені. Чума по-

до першої половини 19 століття. Незважаючи на зусилля влади, вона проникла у столицю Ша-

риша наприкінці червня 1831 р. з Галичини. До осені холера поширилась по Угорщині та проникла в інші європейські країни, Канаду та США. Незважаючи на різні міри, епідемія в Угорщині забрала близько 200 000 життів.

▲ Мертві від чуми – запис у метриці Пряшева в 1710 р. (Збірка церковних реєстрів).

ширювалася, як грип, краплинами. Велика епідемія чуми – «чорної смерті» поширювалася по всій Європі в 14 столітті (1347 – 1352). За оцінками померло близько 25 мільйонів людей – третина населення.

Жертви чуми 1710 р. в метриці Римокатолицької церкви в Пряшеві

Люди найбільше страждали у більших містах, де хвороба швидко поширювалася. У деяких містах чисельність населення зменшилася приблизно на третину. На жителів Пряшева також вплинули великі епідемії чуми в 1679 та 1710 роках.

Територія Словаччини майже чотири століття зазнає епідемії чуми. Вони з'являлись здебільшого під час війн та повстань. Остання велика епідемія чуми в нашій країні була в 1709-1714 роках.

Різні документи про дослідження епідемії у минулому зберігаються у Державному архіві в Пряшеві. Наприклад: «Opustené usadlosti v zemepanskom súpisie panstva Michalovce v r. 1715».

Скульптура IMMACULATA в Пряшеві

У північній частині центральної площі в Пряшеві у 1751 році єзуїти побудували барокові скульптури IMMACULATY – Непорочного Зачаття. На тридільному постаменті встановлені статуї святих – св. Миколая та св. Яна Непомуцького.

Домінантною рисою є статуя Мадонни з дитиною, короною та скіпетром.

Місто мало бути захищеним від бідності та страждань.

Холера

Цього року виповниться 190 років від початку епідемії холери в Словаччині. Холера виникла в поганих гігієнічних умовах в Індії і була невідомою хворобою для Центральної Європи

Холера у Східній Словаччині

Людей постраждалих сіл було ізольовано, їм не дозволяли їздити на ринки, працювати, збирати урожай з полів. У кількох селах люди голодували. Холери передував великий неврожай.

40-денний карантин був неоптимальним, оскільки інкубаційний період становив лише 1 – 5 днів. Померлих ховали вночі, без дзвона, священника та родини.

Холера швидко поширюється через погану гігієну. У селах і містечках не було каналізації. В одному будинку товпилося кілька людей, часто з домашніми тваринами. Хвороба поширювалась швидко, більше половини заражених померло.

Холеру викликала бактерія *Vibrio cholerae*, яка була виявлена в забрудненій питній воді. Заражені страждали важкою діареєю, судомами, блювотою та втратою води. Ослаблені особи могли загинути протягом декількох годин.

Жертвами спочатку ставали слабкі, підживлені люди, маленькі діти, люди похилого віку, а згодом ті, хто безпосередньо контактував із зараженою людиною.

Селянське повстання в Ганисці біля Пряшева пригадує пам'ятник

Холера стала детонатором для початку селянського повстання у Східній Словаччині наприкінці липня 1831 р. Піддани почали грабувати, виганяти поміщиків, чиновників, інтелігенцію, знищувати їхнє майно, а подекуди й вбивати. Однак справжньою причиною було погіршення економічних та соціальних умов підданих. Незабаром повстання було придушене угорською армією та його керівників страчено, проте це вказало на занепад феодальної системи. Остаточою вона перестала існувати під час революції 1848–1849 років.

Джерело: Epidémie v minulosti. (Далі буде.)

Сторінки минулого (30)

БУЗА-БУСА – BWZA-BUSA, БУЗАН – BWZAN, БУЛАНЦ – BULAN CZ, БИНЗОЦ-БЮ-РЕТ – BYNZOCZ-BYURETH

нелокалізовані поселення Маковицького панства

В історичній українській етнічній області Північно-Східної Словаччини в історичних джерелах згадуються поселення, назви яких дійшли до наших днів в латинській чи мадярській формі написання. Так вони наведені в роботах словацьких істориків, в тому числі Петра Раткоша і Яна Бенька.

Ось як про ці поселення Маковицького панства з посилан-

ням на документи пише Ян Бенько:

«V donačnej a štatučnej listine makovického panstva šľachticov z Rozhanoviec v roku 1470 sa v jeho príslušenstve okrem osád v dolnom Šariši uvádza 96 sídlisk, z toho 17 nových, dovtedy nespomínaných osád, ktoré vznikli na základe valašského práva. Ich obyvateľstvo v súdnych záležitostiach podliehalo valašskému vojvodovi, ktorý sídlil v Mestisku. Novými, na valašskom práve založenými osadami boli: Olšavka (Olsaffka), Pstriná (Stryna), Vyšná Vladiča (Waladecz, Vladis) ležiaci na hraniciach makovického a stropkovského panstva, ďalej Kružľov (Kwroslo, Kwrslo) a nelokalizovateľné osady, ktoré sa pod týmito názvami uvádzajú iba v donačnej a štatučnej listine z roku 1470; «Olaha, Gybeher (azda pri Becherove), Sarycha-Satucha (azda na mieste osady Sawch z rokov 1414–1416, Villa

Cristofori-Willacristofori, Chynthan (azda pri Topľanoch), Ztholnyk-Stolnyk, Bwza-Busa, Bwzan, Bwlancz, Bynzocz-Byureth, Plyske, Chyzen-Chyzyn a Kolyk dub-Kelyk Dwb». Pod spomenutými nelokalizovateľnými osadami treba rozumieť nové, práve sa tvoriace stále sídliská valašského obyvateľstva, ktoré v dôsledku jeho migrácie mohli zaniknúť alebo boli spustošené za vpádu poľských vojsk Jána Olbrachta, uchádzača o uhorský trón, v rokoch 1491–1492, pretože ani jedna z nich, okrem prvýkrát doloženej Varadky (Warathka) a «Tharafalvy» (?) sa v roku 1492 v majetku makovického panstva nenachádza. V súpise z roku 1492 chýba ladomirovský obvod, avšak z toho, že len v zborovskom a kurimskom obvode bolo 882 opustených usadlostí a len 293 a pol zdanených (oproti 1321 z roku 1427), vidieť, že panstvo veľmi upadlo a časť poddaných z neho iste ušla» (Ján Beňko: Osídlenie severného Slovenska, Košice 1985).

-мі-

Перепис населення: 9% людей відповіли на питання про другу національність

Газета Denník N 29.4.2021 р. з посиланням на угорськомовний щоденник Словаччини Új Szó опублікувала результати опитування людей, яку другу національність записали під час першого туру перепису населення 2021 р.

Як впливає з опитування, 9% людей відповіли на питання про другу національність під час перепису. Третина словацьких угорців поруч з угорською заявляє про іншу ідентичність. Навпаки, у словаків таке явище не спостерігається, здебільшого вони заявляють лише одну національність.

Значна частина представників угорської меншини в Словаччині претендує на ще одну національну ідентичність, крім угорської. Впливає це з опитування агентства АКО щодо перепису населення.

Згідно з опитуванням, 9% населення заповнили питання, чи претендують вони і на дальшу національність.

Лише 7% тих, хто заявляє про свою словацьку національ-

ність, примикають і до іншої національної ідентичності. Набагато більше людей з рядів угорців заявило і свою іншу ідентичність. Цей показник сягає до 35%.

Опитування проводилось лише серед дорослого населення, тоді як перепис населення включає все населення країни, незалежно від віку, тому фактичні дані можуть відрізнятися. Опитування показує цікаві тенденції у зв'язку із запровадженням нової методології визначення національності під час перепису.

Перший тур перепису у Словаччині пройшов в електронному вигляді з 1 лютого до кінця березня. Зараз, з 3 травня по 13 червня, буде проводитися допоміжний перепис населення – жителям, яким потрібна допомога в заповненні електронної анкети, допомагають помічники.

Перед переписом населення відбувалися бурхливі суперечки щодо того, чи повинен переписний аркуш містити два питання про національність.

Окрім традиційного запитування «Яка ваша національність?», було додано ще одне: «Ви також заявляєте іншу національність?»

Група політиків навколо пана Дьордя Діменші (OLaNO) запропонувала виключити друге питання. Їхні опоненти стверджували, що друге питання потрібно для кращого вивчення структури національної ідентичності населення.

Нарешті, Статистичне управління СР вирішило залишити друге питання в анкеті.

Подібні до угорців тенденції, як зазначає газета, спостерігаються також у чехів, русинів і ромів.

Майже десята частина населення Словаччини має іншу національність.

Очікується, що перші офіційні результати перепису можуть бути опубліковані у другій половині року.

Агентство АКО проводило опитування між 12 та 16 квітня на вибірці з 1000 людей.

-р-

В Пряшеві відкрили меморіальну дошку

28 квітня 2021 р. в Парку культури і відпочинку («Чорний орел») в Пряшеві була відкрита меморіальна дошка (текст: Тým, ktorí trpeli pre

церкви, 28 квітня 1950 р. тут відбувся Пряшівський собор, організований державним апаратом.

Дошку освятив Пряшівський греко-католицький архієпископ і митрополит Ян Баб'як. У відкритті взяли участь голова Пряшівського самоврядного краю Мілан Мареський, приматорка Пряшева Андреа Турчанова, представники Пряшівського університету і Греко-католицького факультету Пряшівського університету.

Відкриття було заплановане ще минулого року з нагоди 70-річчя, проте на заваді стала пандемія коронавірусу COVID-19.

Джерело: Gréckokatolícke arcibiskupstvo Prešov.

